

Головко С. Г.,
кандидат історичних наук, доцент,
старший науковий співробітник
відділу моніторингу та оцінювання якості загальної середньої освіти,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна

СУЧАСНИЙ ПІДРУЧНИК У СИСТЕМІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ БАЗОВОЇ ОСВІТИ ДО ЗОВНІШНЬОГО НЕЗАЛЕЖНОГО ОЦІНЮВАННЯ

Перспективи запровадження державної підсумкової атестації (ДПА) здобувачів базової освіти у формі незалежного зовнішнього оцінювання (ЗНО), визначенні базовим законодавством про освіту, актуалізує вивчення ключових проблем цього процесу та шляхів їх подолання.

Досвід ЗНО випускників закладів загальної середньої освіти показує, що основні труднощі дещо різняться залежно від предметної області. Наприклад, для іноземної мови це, в першу чергу, сприйняття темпу та ритму на слух, незнання зв'язних конструкцій та стилістики відповідного формату, невміння формулювати думки, обмеження у володінні лексичним матеріалом, проблеми запам'ятовування [1].

Для математики це недостатнє усвідомлення сутності математичних понять, математичних методів та меж їх застосування, невміння використовувати графічний метод розв'язування завдань з параметрами та ін. [2].

На ЗНО з фізики пріоритетними є навички аналітичного мислення, вміння проводити аналіз фізичної ситуації, розуміння суті фізичних процесів [3].

Успішне виконання тестів ЗНО з історії потребує умінь систематизувати великі обсяги інформації, знань фактичного матеріалу, запам'ятовування дат та їх класифікація, робота з елементами візуалізації [4].

Проте є низка особливостей, характерних для виконання сертифікаційних завдань з усіх предметів. Так, одним із важливих аспектів успішного складання ДПА у формі ЗНО здобувачами базової освіти є їх психологічна підготовка. Адже у процесі виконання тестових завдань у обмеженому часовому інтервалі виникає стресова ситуація, що вимагає від дитини мобілізації психічних процесів та швидкої реакції для виконання завдань.

Основні психологічні труднощі пов'язані з рівнем розвитку у суб'єктів освітнього процесу таких пізнавальних процесів, як пам'ять, логічне мислення та увага. Тому надзвичайно актуальною є психологічна підготовка учнів. Зокрема, сприяння адаптації їх до процедур ДПА у формі ЗНО, відпрацювання навичок самоорганізації і самоконтролю, вольової саморегуляції, розвиток уваги, пам'яті, мислення [5].

Педагогічний складник підготовки здобувачів освіти до ЗНО проектується на забезпечення відповідних дидактичних умов та використання ефективних методичних систем. Зокрема, систематичне використання тестових завдань для поточного контролю з метою формування в учнів навичок роботи з тестами, організація тематичного оцінювання у тестовій формі, глибока рівнева диференціація навчання.

У роботі [6] ми показали, що значний потенціал як засобу підготовки здобувачів базової освіти до ДПА у формі ЗНО має шкільний підручник. Зокрема, за рахунок методичного апарату, орієнтованого на інструментарій зовнішнього незалежного оцінювання (наприклад, система вправ, реалізованих через поліформні тести, які включають завдання з вибором однієї

правильної відповіді, на встановлення відповідності та послідовності, завдання відкритої форми з короткою відповіддю).

Проте сучасний підручник може бути достатньо ефективним у системі підготовки до ЗНО не тільки з точки зору адаптації учнів до тестових технологій реалізації навчальних завдань, а й організації навчально-пізнавальної діяльності учнів (індивідуалізація та диференціація навчання, самостійна робота та самоорганізація тощо).

Практика підготовки до ЗНО доводить дидактичну цінність візуалізованих засобами інформаційно-комунікаційних технологій матеріалів та навчальних вебінарів.

Тому перспективними у контексті результативної підготовки здобувачів базової освіти до ЗНО мають стати такі дидактичні системи, що органічно поєднують можливості традиційного підручника, електронних засобів навчального призначення та електронних освітніх ресурсів, а також використання методів активного навчання (до прикладу, сторітелінг), які формують в учнів навички приймати обґрунтовані рішення в умовах підвищеного напруження та обмеженого часу на вирішення завдань.

Ключові слова: здобувачі базової освіти, підготовка до зовнішнього незалежного оцінювання, підручник як інструмент ЗНО.

Список літератури

1. «Принципи якісної підготовки до ЗНО з англійської мови». [Електронний ресурс]. Доступно: <https://buki.com.ua/news/pryntsypy-yakisnoyi-pidhotovky-do-zno-z-anhliyskoyi-movy/> . Дата звернення: Квіт. 09, 2020.
2. Н. В. Свиридова, «Зовнішнє незалежне оцінювання як мотивація до навчання (з досвіду роботи)». [Електронний ресурс]. Доступно: <http://zw.cit.zp.ua/index.php> . Дата звернення: Квіт. 09.2020.
3. Т. Бобро, «Особливості підготовки старшокласників до зовнішнього незалежного оцінювання з фізики», Актуальні проблеми в системі освіти: загальноосвітній навчальний заклад – доуніверситетська підготовка – вищий навчальний заклад : зб. наук. праць матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції, 25 травня 2016 р., м. Київ, с. 29-31, 2016.
4. Д. Поперечна, «ЗНО з історії України: аналіз, лайфаки та поради експертів». [Електронний ресурс]. Доступно: <https://lifepravda.com.ua/society/2020/03/13/240163/> . Дата звернення: Квіт. 09.2020.
5. Н.В. Бобак, «Теоретичні та практичні аспекти психолого-педагогічної підготовки суб'єктів освітнього процесу до ЗНО», Педагогічний пошук, № 3(91), 2016, с. 11-13.
6. С. Г. Головка, С. О. Науменко, «Підручник як інструмент підготовки випускників гімназії до державної підсумкової атестації у формі зовнішнього незалежного оцінювання», Проблеми сучасного підручника : зб. наук. праць, Вип. 20, с. 74–92, 2018.

Головченко Н. І.,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
провідний науковий співробітник*

*відділу навчання української мови та літератури,
Інститут педагогіки НАПН України, м. Київ, Україна*

ФОРМУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ТА ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧИТЕЛЯ ЗАСОБАМИ СУЧАСНИХ НАВЧАЛЬНИХ ВИДАНЬ

Серед найбільших викликів новітнього освітнього процесу, з якими стикається український учитель, є вміння працювати в інклюзивному освітньому середовищі та